

ΕΣΥ ΤΙ ΘΑ ΕΠΑΙΡΝΕΣ ΜΑΖΙ ΣΟΥ; ΞΕΡΙΖΩΜΟΣ | BORDERS

ΜΑΡΙΑ
ΜΠΕΛΙΒΑΝΗ

ΤΕΤΑΡΤΗ 20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2016 7:00 Μ.Μ.
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ & ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

Εγκατάσταση εν εξελίξει

Είμαστε φτιαγμένοι από το υλικό του τόπου. Από αυτούς που έφυγαν και από εκείνους που έφτασαν αναζητώντας μια νέα πατρίδα. Αυτή τη διαρκή διαλεκτική της ιστορίας καλούμαστε να διαχειριστούμε και σήμερα. Η τέχνη είναι η παρηγοριά της ψυχής.

ΜΑΡΙΑ ΜΠΕΛΙΒΑΝΗ

Με την έκθεση «Θεσσαλονίκη, πόλις εύξεινος-πολύξενος» αναζητήσαμε το στημόνι που επέτρεψε στην πόλη να ενσωματώνει στο πανί της συλλογικής της ζωής τους κατά καιρούς ξένους της. Ένα στημόνι που ξεκίνησε -πολύ πριν ιδρυθεί η πόλη- από τους γεωργούς που εγκαταστάθηκαν στον Θερμαϊκό ήδη κατά την 7η χιλιετία πΧ και μετέτρεψαν την «ανώνυμη, ανυπόστατη, ερημωμένη» γη του τροφосуλλέκτη σε έδαφος καλλιεργημένο και την αδιάφορη εναλλαγή ψυχρής και θερμής εποχής σε παραγωγικούς κύκλους. Από τον Θερμαϊκό η γεωργία διαδόθηκε μέσα από τον διάδρομο Αξιός-Μοράβας στη Μεσευρώπη: τον ίδιο δραματικά επικαιροποιημένο διάδρομο του σημερινού προσφυγικού κύματος.

Μια νέα, πρωτόγνωρη οργάνωση της συλλογικής ζωής απλώθηκε τις επόμενες χιλιετίες, εδραία, σύνθετη, με έναρθρο λόγο: οι γεωργοί μεταμόρφωσαν τις ολιγομελείς ανθρώπινες ομάδες σε πολυπληθείς ομιλούσες κοινότητες. Στην ακτογραμμή και την ενδοχώρα του Θερμαϊκού αναπτύχθηκε οικιστική δραστηριότητα από Θράκες, Φρύγες, Παίονες, Δαρδανούς, Ευβοείς, Μακεδόνες, Αθηναίους, με ανταγωνισμούς αλλά και ένα modus convivendi, τον τρόπο συνύπαρξης που πέρασε στην πόλη που ίδρυσε ο Κάσσανδρος στα 316 πΧ.

Αυτή η ιδιότυπη γεωφυσική οικουμενικότητα είναι το στημόνι της Θεσσαλονίκης. Πώς αλλιώς να ερμηνεύσει κανείς την επιγραφή του 7ου αι στο ψηφιδωτό του πολιούχου της, «Πανόλβιε Χριστού μάρτυς φιλόπολις φροντίδα τίθη και πολιτών και ξένων». Πώς αλλιώς να κατανοήσει τη φράση του λογίου του 14ου αι από την Κωνσταντινούπολη Νικηφόρου Χούμνου, «Ουδείς άπολις» -κανείς χωρίς πατρίδα- όσον υπάρχει η των Θεσσαλονικέων πόλις: ο αρτιότερος ορισμός του αστικού φαινομένου, όταν αυτό αξίζει να λέγεται «πόλις». Και πώς αλλιώς η πόλη των 158.000 κατοίκων σε 900 εκτάρια αστικής γης το 1913, αγγίζει σήμερα τους 800.000 κατοίκους σε 6.200 εκτάρια φιλόξενης αστικής γης, εν μέσω παγκοσμίων και τοπικών συρράξεων, καταστροφικής πυρκαγιάς, εγκατάστασης 117.000 προσφύγων, τραγικής απώλειας των Εβραίων συμπολιτών μας, τριών μεταπολεμικών κυμάτων αστυφιλίας. Αν η Θεσσαλονίκη άντεξε στους κραδασμούς του 20ου αιώνα, αν κράτησε εν πολλοίς την αστική της υπόσχεση, είναι γιατί τα δραματικά σκορπισμένα προσφυγικά υφάδια βρήκαν ένα πανάρχαιο στημόνι να τα συγκρατήσει και να συνθέσει μαζί τους το νέο σχήμα της συλλογικής ζωής, το σχήμα της νεωτερικότητας.

Ανάμεσα στις παράλληλες εκδηλώσεις της έκθεσης «Θεσσαλονίκη, πόλις εύξεινος-πολύξενος» το Μουσείο μας φιλοξένησε το 2014 την έκθεση του Ιδρύματος Ανταλλαγέντων της Συνθήκης της Λωζάννης, με έδρα την Κωνσταντινούπολη, «Οι δύο όχθες της νοσταλγίας. Ιστορίες προσφυγικών οικογενειών». Αναγνωρίσαμε στη νοσταλγία όχι το άλγος για την ημέρα της –ανέφικτης στην περίπτωση- επιστροφής, αλλά το άλγος ως παρηγορητικό συστατικό της συλλογικής ζωής.

Στα εμπνευσμένα από φωτογραφίες και αφηγήσεις προσφύγων έργα της έκθεσης, «Εσύ τι θα έπαιρνες μαζί σου;», της Μαρίας Μπελιβάνη, διακρίνουμε: στα πορτραίτα, μια εκδοχή των φαγιούμ χωρίς την κέρινη μελαγχολία, αλλά με την ελπιδοφόρα λυρική ευκινησία της υδατογραφίας· στους χάρτες με τις αποχαιρετιστήριες φράσεις αντί τοπωνυμίων, τη βαθύτατη μετωνυμία του ξεριζωμού· στους γύψινους μπόγους, τον «παγωμένο» χρόνο της βίαιης μετακίνησης· στο ηχητικό περιβάλλον των αναζητήσεων του Ερυθρού Σταυρού, ένα ύστατο «χαίρε». Και στο ερώτημα της έκθεσης ακούμε ήδη τη σιωπή ως απάντηση απέναντι στον πόνο: από τα βουβά, σκόρπια υφάδια άντλησε και αντλεί πληρότητα η συλλογική ζωή.

ΖΗΣΗΣ ΣΚΑΜΠΑΛΗΣ

ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ & ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ

Η φιλοξενία εικαστικών στο Λαογραφικό και Εθνολογικό μουσείο Μακεδονίας – Θράκης είναι μέρος της φιλοσοφίας του μουσείου, το οποίο ενθαρρύνει δημιουργικούς καλλιτέχνες να εμπνευστούν από τις συλλογές του, να ερευνήσουν το πλούσιο υλικό του, και έτσι να διαμορφώσουν νέες ερμηνείες, συνδέσεις και αναγνώσεις.

Η Μαρία Μπελιβάνη είναι μία πολυσχιδής καλλιτεχνική προσωπικότητα. Μετά από μακροχρόνια ενασχόλησή της με τα εικαστικά, παρουσιάζει στο μουσείο μας την πρώτη της ατομική έκθεση με τίτλο: «Εσύ τι θα έπαιρνες μαζί σου; Ξεριζωμός | Borders». Πηγή έμπνευσης για την έκθεσή της υπήρξαν οι περιοδικές εκθέσεις του μουσείου: «Θεσσαλονίκη Πόλις Εύξεινος-Πολύξενος», και «Οι Δύο Όχθες Της Νοσταλγίας. Ιστορίες Προσφυγικών Οικογενειών».

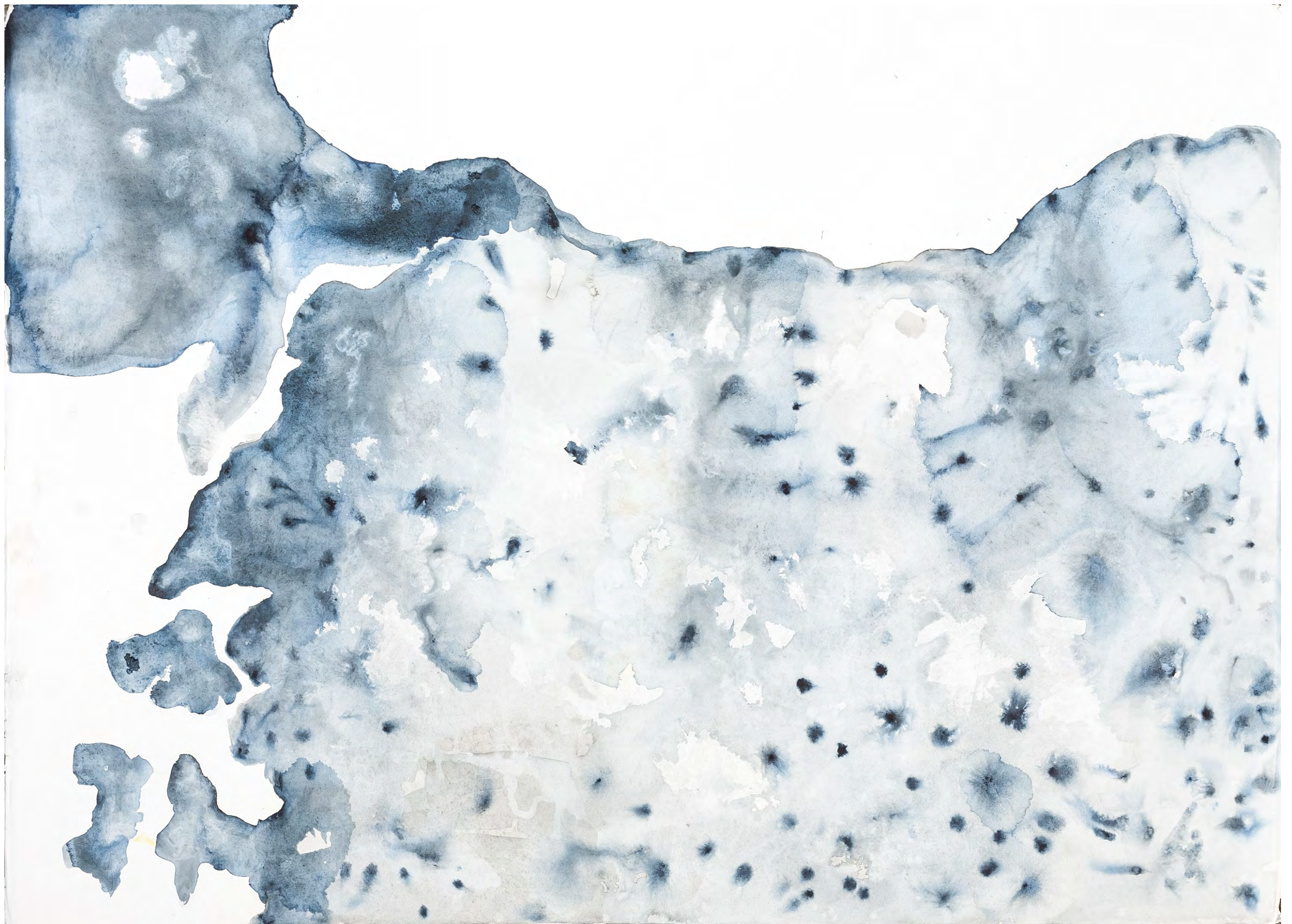
Η δουλεία της, αντλώντας στοιχεία από ιστορικές πηγές και από το Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού, αναφέρεται στις μετακινήσεις πληθυσμών που διαμόρφωσαν την ταυτότητα της πόλης τον 20ο αιώνα. Στους Μικρασιάτες, Πόντιους και Αρμένιους που έφτασαν πρόσφυγες διωγμένοι από τα μέρη των προγόνων τους, στον μουσουλμανικό πληθυσμό που αποχώρησε αναγκαστικά από την πόλη κατά την Ανταλλαγή μετά το 1922, στους Εβραίους που στάλθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης το 1943, δηλαδή στα τραγικά γεγονότα που καθόρισαν τη φυσιογνωμία της πόλης, όπως είναι σήμερα.

Με ακουαρέλες, γύψινα γλυπτά, χάρτες με μετωनुμίες, κείμενα στα ελληνικά, αρμένικα, λαντίνο, τουρκικά. Με μία διαδραστική εγκατάσταση στην οποία καλείται ο επισκέπτης να απαντήσει γραπτά στο ερώτημα: εσύ τι θα έπαιρνες μαζί σου, εάν έπρεπε να φύγεις βιαστικά από τον τόπο διαμονής σου χωρίς να ξέρεις εάν θα επιστρέψεις, και τέλος με μία ηχητική εγκατάσταση, η έκθεση αυτή συνδέει το πολύπαθο παρελθόν της Θεσσαλονίκης με τη σημερινή προσφυγική κρίση.

Η Μαρία Μπελιβάνη είναι κατά βάση εννοιολογικός καλλιτέχνης. Χρησιμοποιεί τη ζωγραφική, τη γλυπτική την εγκατάσταση και το γραπτό λόγο για να προτείνει ιδέες. Η πινελιά της είναι ρευστή αλλά και δυνατή, αποκαλυπτική, διεισδυτική και τελικά τρυφερή προς το ανθρώπινο πρόσωπο. Η ικανότητά της να χειρίζεται το ανθρώπινο θέμα με ευαισθησία και συμπόνια αλλά ταυτόχρονα με ειλικρίνεια και διαύγεια εξηγεί τη βαθιά επίδραση που ασκεί η τέχνη της στο θεατή.

ΔΡ. ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΒΙΛΔΙΡΙΔΗ-ΧΑΤΖΗΤΟΛΙΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ Δ.Σ. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ

Το έργο της Μαρίας Μπελιβάνη διεκδικεί σταθερά την ανθρωπινότητα. Μέσα από λυρικές και ευαίσθητες καταθυθίσεις στον έσω εαυτό, τέτοιες που αναδεικνύει η διαφάνεια της ακουαρέλας ή των ακρυλικών, η ζωγράφος διατηρεί μια ενήλικη παιδικότητα, την ίδια στιγμή που ψάχνει την ανθρώπινη φωνή στο δάσος. Παρακολουθεί την ανθρώπινη ελεύθερη πτώση μέσα σε μια καταιγιστική, εσωτερική και εξωτερική, πραγματικότητα και αναδεικνύει τα σημεία αιχμής μιας ζωής σε ψυχική εγρήγορση. Το ψυχικό φορτίο που έχει ανάγκη ως καύσιμη ύλη η σύγχρονη τέχνη είναι εδώ.

Με αφετηρία τις προσωπικές εμπειρίες και μνήμες που προέρχονται τόσο από το οικογενειακό, συγγενικό περιβάλλον, όσο και από το ευρύ κοινωνικό αρχείο των πόλεων, η Μαρία Μπελιβάνη συνθέτει μια νέα αφήγηση γύρω από το βίωμα του ξεριζωμού. Η πολυδιάστατη πολιτική και κοινωνική ιστορία της Θεσσαλονίκης, καθώς και η πολυπολιτισμικότητά της σ’ όλο τον εικοστό αιώνα, κυρίως όμως στο πρώτο μισό του, αποτελεί τον καμβά και την αθέατη δεξαμενή μιας νέας δημιουργίας.

Μέσα στο περιβάλλον του Λαογραφικού και Εθνολογικού Μουσείου Μακεδονίας-Θράκης, η έκθεση της Μαρίας Μπελιβάνη βρίσκει τον ιδανικό της τόπο: διευρύνοντας την έρευνα που το Μουσείο διεξάγει γύρω από την ιστορία και τον πολιτισμό των ανθρώπων, συνομιλεί με τις εκθέσεις του, με έναν καλλιτεχνικό, εικαστικό χαρακτήρα.

Πρόσωπα, αντικείμενα και τεκμήρια μιας προσωπικής ιστορίας μεταπλάθονται σε μια εικαστική χειρονομία που γίνεται φόρος τιμής στην ιστορία των ανθρώπων, που παύουν να είναι απλώς πληθυσμιακές μονάδες, αλλά και υπόμνηση στον καθένα μας ξεχωριστά για τη θέση του στην ιστορία: Απέναντι ή δίπλα στην ιστορία των άλλων; Μέσα ή έξω από τον κύκλο που διαγράφει η αίσθηση της αλληλεγγύης; Στην αντήχηση πραγματικών γεγονότων και προσωπικών-συλλογικών ιστορικών διαδρομών γεμάτων τραύματα, η μνήμη των γεγονότων και των βιωμάτων είναι πάντα εδώ, πιο επίκαιρη από ποτέ. Και τότε η ερώτηση ακούγεται πιο επιτακτική: Εσύ τι θα έπαιρνες μαζί σου;

ΘΟΥΛΗ ΜΙΣΙΡΛΟΓΛΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΤΕΧΝΗΣ

Mübadeleye ilgili her metnin özü aynı:

Yerinde dogup yabanda kocamak

iki yerde de yabancı o lmak

Αλλά το επίκεντρο της διήγησης κάθε πρόσφυγα
παραμένει το ίδιο:

Να γενιέσαι σε ένα μέρος, να γερνάς σε ένα άλλο

Και να αισθάνεσαι ξένος και στα δυο μέρη.

Καθηγήτρια ΑΥΣΕ ΛΑΗΥΡΚΙΡΤΥΝΣ,
της οποίας η οικογένεια έφτασε στην Τουρκία από την Κρήτη

BRUCE CLARK, Δυο φορές Ξένος. Οι
μαζικές Απελάσεις που διαμόρφωσαν την
Σύγχρονη Ελλάδα και Τουρκία, 2007.

Με τα κουτιά ερχόντανε, και με τα πανιά, και κάτι
φαρόβαρκες, κάτι παλιοφελούκες, πλέβαντε με δυσκολία και
τραμπαλίζονταν πάνω στην ασκοθάλασσα, μ' ένα σεντόνι, μ'
ένα γυναικείο ρούχο σηκωμένο για πανί. Σίμωναν ολοένα και
πολεμούσαν να πιάσουν το λιμάνι με κοντοβόλτες. Απ' έξω,
στο μόλο, μαζεύτηκαν ένα πλήθος χωριανοί, μαζεύτηκαν όλοι
οι Σκαλιώτες. Κόιταζαν, περίμεναν ν' αρπάξουν τον κάβο, να
δώσουν ένα χέρι. Ένα μουρμουρητό βούιζε ανάμεσα στο
πλήθος που περίμενε:

-Οι πρόσφυγοι... Οι πρόσφυγοι...

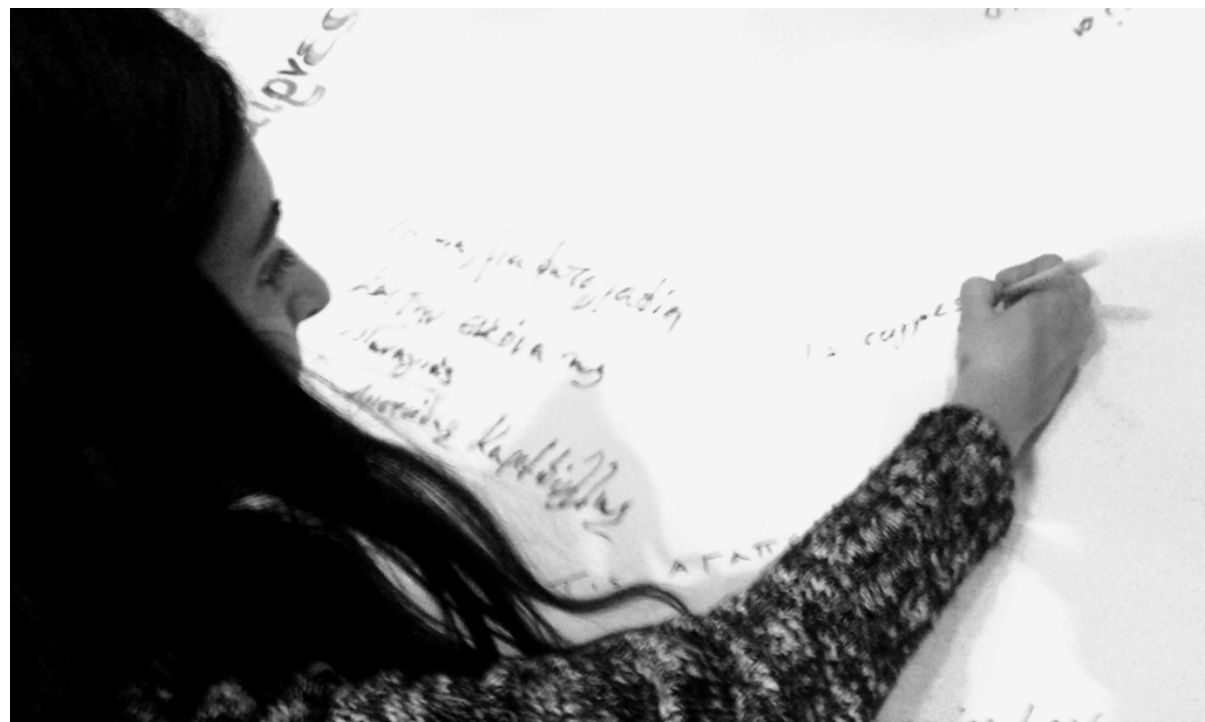
ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΙΛΗΣ, Η Παναγιά η Τοργόνα, 1948

Στις αναμνήσεις της η Τασίτσα χρησιμοποιεί το ρήμα
«βρίσκομαι», που υποδηλώνει και τη θέση του παιδιού που το
μεταφέρουν οι μεγάλοι σαν δέμα αλλά και την υπαρξιακή θέση
του «ξένου», του «πρόσφυγα». Ο πρόσφυγας «πετιέται» και
«πέφτει» ακούσια σ' έναν ξένο τόπο. Για λογαριασμό του
ενεργεί η ζωή, που τον ρίχνει σαν αντικείμενο σε ένα μέρος που
δεν έχει διαλέξει ο ίδιος.

ΑΙΜΗΤΥΤΑΤΑ ΑΡΣΕΛ, Με το Βιωγμό
στην Ψυχή. Το Τραύμα της Μικρασιατικής
Καταστροφής σε τρεις Γενιές, 2014.

Η **ΜΑΡΙΑ ΜΠΕΛΙΒΑΝΗ** έχει σπουδάσει ιατρική(ΑΠΘ), θέατρο (ΚΘΒΕ), και παρακολουθεί σεμινάρια οπτικού πολιτισμού και εικαστικών στο Les Yper Yper (Θεσσαλονίκη). Έχει συγγράψει το θεατρικό έργο «Μίλαν-Κούντερα 1-0», το βιβλίο για τον ελληνικό πολιτισμό «The Way to Greece» (εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα), και έχει συμμετάσχει σε ομαδικές εκθέσεις ζωγραφικής, θεατρικές παραστάσεις, κινηματογραφικές ταινίες και τηλεοπτικές σειρές. Σήμερα εργάζεται ιδιωτικά ως ιατρός, με ειδικότητα στο βελονισμό και την ομοιοπαθητική, ενώ συμμετέχει και ως επιστημονικός συνεργάτης στην Πανεπιστημιακή κλινική της Ιατρικής Σχολής του Α.Π.Θ. Παράλληλα συμμετέχει στο project unlearning του Artecitya. Η έκθεση «Εσύ τι θα έπαιρνες μαζί σου; Ξεριζωμός | Borders» είναι η πρώτη της ατομική.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ:

Το Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς, Αρμένικη Κοινότητα Θεσσαλονίκης, κ. Αρσέν & κ. Ρουπέν Καλφαγιάν, κ. Ρένα Μόλχο, Οικ. Δαυίδ Καράσσο, κ. Μποένα Μεβοράχ και ιδιαιτέρως την εικαστικό Ράνια Εμμανουηλίδου για την ουσιαστική συμβολή της στην ολοκλήρωση αυτής της έκθεσης.

LINKS

- Εσύ τι θα έπαιρνες μαζί σου αν σε ξερίζωναν; | Protagon.gr

- 19Ιαν2016 – ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΚΑΙ ΑΠΛΑ - ERT3

- <http://www.amna.gr/articleview.php?id=101281>

- <https://www.facebook.com/xristina.kanataki/videos/10153809023297165/?theater>

- ΤΑ ΝΕΑ / Εικόνες για τους πρόσφυγες στην εγκατάσταση της Μαρίας Μπελιβάνη